

Vlaanderen
is omgeving

De tien kernkwaliteiten als basis voor een aangename, gezonde en veilige leefomgeving

HISTORISCHE STRUCTUREN EN ELEMENTEN

strategie uit Rapport ontwerpstrategieën en toolkit, november 2021

**DEPARTEMENT
OMGEVING**

omgevingvlaanderen.be

Diverse publieke ruimte

Publieke ruimte op menselijke schaal

Diverse functies en gebouwen

Gemengd gebruik in de tijd

Duurzame gebouwen

Multimodale bereikbaarheid

Duurzame nabijheidslogica

Historische structuren en elementen

Ruimtelijke eigenheid

Slimme nutsvoorzieningen

Groenblauwe netwerken

Diverse groenruimte

Ontharden en ontsnipperen van de ruimte

Duurzaam hemelwaterbeheer

Ruimte voor gezonde en duurzame voeding

Legende bij de figuren

- **Initiatiefnemer**
Is de actie gedreven vanuit de overheid of door particulier initiatief. Is de actie met andere woorden top-down of bottom-up.
- **Termijn realisatie**
Zegt wat over de tijd waarbinnen realisatie mogelijk is. Is het een quick win actie, middel-lange termijn of lange termijn?
- **Deelstrategie**
Aanduiding van de deelstrategie met herhaling van het nummer wanneer deze op meerdere plaatsen in de type-omgeving wordt toegepast.

icoontjes

-

Woonfunctie
-

Handelsfunctie
-

Werkomgeving
-

Plek voor kunst en cultuur
-

Horecavoorziening
-

Faciliteren van (sport)recreatie
-

Speelruimte
-

Zit- en ontmoetingsruimte met hoge verblijfskwaliteit
-

Stiltezone
-

Versterken zichtrelatie/ zichtbaarheid
-

Voedselproductie
-

Waterloop of oppervlaktewater
-

Groenruimte met hoge biodiversiteit
-

Habitatruimte voor kleine zoogdieren
-

Verbeteren bewandelbaarheid

-

Verbeteren fietsbaarheid
-

Busvervoer
-

Treinvervoer
-

Deelmobiliteit
-

Ruimte voor (geparkeerde) auto's
-

Goederen
-

Goederenvervoer per schip
-

Goederenvervoer over de weg
-

Oplaadpunt elektrische voertuigen
-

Elektrische energie
-

Warmte energie
-

Ruimte voor waterbuffering of -infiltratie

Ontwerpstrategie

Integreren en versterken van historische structuren en elementen in het weefsel

Veel leefomgevingen halen minstens een deel van hun identiteit uit historische elementen en structuren, als getuigen van hun geschiedenis. Het bewaren van die elementen helpt die identiteit zicht- en beleefbaar te houden als cultureel erfgoed voor huidige en toekomstige generaties. Historische structuren in het weefsel, die verwijzen naar de ontstaansgeschiedenis van een plek of het fysieke (landschappelijke) systeem dat aan de basis daarvan ligt, kunnen terug zichtbaar gemaakt worden.

Erfgoedbeleid

Historische structuren en elementen, of het nu gaat om bouwkundig erfgoed of landschapsstructuren, zijn belangrijk om ons verleden te vatten en de huidige ruimtelijke structuur van onze (leef) omgeving beter te begrijpen. Maar ze dragen ook een belangrijke emotionele lading. Dankzij deze emotionele band kan erfgoed een routekaart worden die mensen helpt zich te oriënteren. Het kan hen leren kracht te putten uit hun lokale identiteit, trots te zijn op hun cultuur en het gevoel te hebben dat zij deel uitmaken van een geheel.

Een goed erfgoedbeleid rust op verschillende pijlers: onderzoek en evaluatie, behoud en validatie, communicatie en participatie, ... Deze strategie focust vooral op manieren om historische elementen en structuren zichtbaar en beleefbaar te maken, zodat ze een wezenlijk deel (blijven) uitmaken van de omgeving. Dat betekent soms dat elementen of gebouwen dienen te worden gerenoveerd of op een andere manier terug in ere hersteld, bij andere gaat het vooral om het behouden wat nog aanwezig is. Een belangrijke opgave daarna

ligt echter bij de validatie: hoe zorgen we ervoor dat deze historische relictten een wezenlijke rol kunnen blijven spelen? Bezitten ze nog hun oorspronkelijke functie en past die nog in de hedendaagse omgeving waarin ze zich bevinden? Is er nood aan herbestemming, en zijn daar infrastructurele aanpassingen voor nodig?

Landschappen

Onze ruimte wordt bepaald door het fysiek systeem en het landschap waarbinnen ze zich bevindt. Historisch zijn onze bebouwde omgevingen zo gegroeid, dat ze zich maximaal in deze context integreerden. Deze link is maar al te vaak verloren gegaan doorheen de eeuwen. Waar oorspronkelijk waterlopen, hellingen, vruchtbare bodems en vegetatie bepaalden waar steden en dorpen ontstonden en hoe ze groeiden, waren het in de 19e en 20e eeuw vooral (verkeers)infrastructuren die een grote impact hadden op nederzittingsstructuren. De natuurlijke link verdween maar al te vaak: beekvalleien werden volgebouwd, hellingen afgegraven, vruchtbare landbouwgrond verkaveld voor bewoning. Een belangrijke stap is teruggrijpen naar deze land-

schappelijke identiteit door het (cultuur) landschap terug in ere te herstellen of minstens terug zichtbaar en voelbaar te maken in het bebouwde weefsel. Dit kan bijvoorbeeld door niveauverschillen te benadrukken in de aanleg van publieke ruimte, verborgen landschappelijke elementen terug zichtbaar te maken (water, verstopte groene plekjes) of bij de vegetatie terug te grijpen naar lokale, streekeigen en kenmerkende soorten.

Water

Veel steden en dorpen liggen langs het water, maar hebben er doorheen de jaren hun rug heen gedraaid. Nochtans heeft water enorm veel potentieel voor een omgeving: goed ingericht vormen waterlopen en andere waterelementen enorme aantrekkingspolen. Bovendien wordt op deze manier vaak de oorsprong van een stad of dorp terug zichtbaar gemaakt. Dit inzicht hebben veel steden al een tijd geleden ondergaan, getuige de vele projecten rond ‘waterfront redevelopment’, het heropenen van ingebuisde waterlopen of het heraanleggen, renaturaliseren of beter toegankelijk maken van oevers. Waar de toegang moeilijk is, kan zelfs met drijvende vlonderpaden gewerkt worden om het water toch terug een centrale rol te laten spelen.

Daar waar veel steden hun waterlopen hebben herontdekt en vaak zwaar geïnvesteerd hebben in dit soort projecten, is dat veel minder het geval met kleinere beken zoals die in veel dorpen en verkavelingen toch aanwezig zijn. Een beek biedt natuurlijk minder kansen als ‘waterfront’ voor grote ontwikkelingsprojecten, maar kan wel een belangrijke rol spelen als blauwgroene verbinding (zie ook Groenblauwe netwerken) die ook voor omwonenden een aangename route en verblijfsruimte kan worden. Hiertoe moet de beek natuurlijk (waar dat nodig is) opengelegd worden en de oevers gerenaturaliseerd, er moet voldoende ruimte gecreëerd worden

rond de beek (soms zal het nodig zijn hiervoor infrastructuur te verwijderen). Vervolgens wordt de zone idealiter ingericht als zachte verbinding met lokale verblijfsplekken. Bijzondere aandacht verdienen de plekken waar een beek centrale publieke ruimte kruist, zoals een kerk- of ander plein. Hier kan het water, hoewel misschien bescheiden in omvang, een belangrijke identiteitsbrenger zijn die ook de uitstraling en beeldkwaliteit van zo’n plein enorm verhoogt. Maar het hoeft niet bij pleinen te stoppen: een mooi ingerichte beek kan ook een enorme meerwaarde (esthetisch, ecologisch en qua beleving) betekenen voor een schoolsite, op een bedrijventerrein of gewoon in de achtertuin van woningen.

Historische structuren en zichten

Waterlopen zijn niet de enige historische structuren die terug te vinden zijn in de bebouwde omgeving. Heel wat andere structuren zijn, al dan niet verborgen, aanwezig in de stedenbouwkundige structuur en bebouwingspatronen van onze steden en dorpen. Deze zichtbaar houden of terug zichtbaar maken, brengt eveneens de historische identiteit van een plek terug tot leven. Een voorbeeld is de omgang met historische stadsomwallingen. Zelfs als deze niet meer fysiek behouden zijn, is de ligging vaak af te lezen in de bouwblokkenstructuur. Waar mogelijk kan deze oorspronkelijke locatie worden gemarkeerd met hedendaagse elementen- verlichting, markering in de aanleg van de publieke ruimte, specifiek straatmeubilair, ... Uiteraard opgeladen met restanten van de muur zelf waar deze nog zou bestaan. Een gelijkaardige aanpak kan gevolgd worden om andere (deels) verdwenen elementen of structuren te markeren: archeologisch erfgoed, de plattegrond van een verdwenen kerk of ander belangrijk gebouw, etc.

Ook panorama’s zijn een essentieel onderdeel van de identiteit van een stad. Zeker bij historische zichten hangt er een

sterke emotionele lading vast aan een bepaald perspectief op bijvoorbeeld een belangrijk monument of mooie skyline. Historische zichten vrijwaren is belangrijk omdat deze een cruciale rol spelen bij de ervaring van de identiteit van een plek. Uiteraard kunnen dit soort zichten nog worden verfraaid door storende elementen te verwijderen of een bepaald perspectief extra in de verf te zetten. Onze omgeving is natuurlijk altijd in beweging en het is niet realistisch dit soort van zichten voor eeuwig te ‘bevriezen’ - maar bewustzijn over hun belang en bijzondere aandacht voor de impact van nieuwe ontwikkelingen is altijd aangewezen.

Valoriseren van erfgoed

Het meest ‘evident’ zichtbare onder de historische structuren en elementen is het bouwkundig erfgoed dat tot op vandaag is blijven bestaan. Dit zijn de monumenten die mee de identiteit van onze steden en dorpen bepalen en waar bezoekers soms van heinde en ver voor komen om ze te bewonderen. Maar het gaat ook over talloze kleinere of minder beroemde historische gebouwen, welke toch elk op hun beurt belangrijke getuigen zijn van onze geschiedenis.

Vlaanderen kent een lange geschiedenis en heel goede praktijk van erfgoedbeleid. Deze strategie benadrukt vooral het belang van de valorisatie van het bouwkundig erfgoed. Zelfs als gebouwen nog hun oorspronkelijke functie hebben, is het belangrijk dat er in hen geïnvesteerd wordt om zo goed mogelijk aangepast te zijn aan moderne comfort- en duurzaamheidseisen, en uiteraard ook als middel om het behoud van het erfgoed te verzekeren. Het verzoenen van sommige eisen voor een duurzaam gebouw (o.a. energiezuinigheid, zie **Duurzame gebouwen**) met hun erfgoedwaarde en historische gebouwdetails, is daarbij soms een complexe opgave. Heel wat historische gebouwen zijn echter hun oorspronkelijke functie (deels) verloren.

Voor hen is het essentieel dat er nieuwe functies gevonden worden via een herbestemming. Deels komt dit omdat dit het behoud vergemakkelijkt: een levend gebouw leeft langer, en met de gebruikers komen vaak ook middelen mee voor de noodzakelijke investeringen in het gebouw. Maar zeker zo belangrijk is dat dit het erfgoed behoudt als actief onderdeel van de omgeving, als een plek met een wezenlijke bestemming en dus meer dan enkel een relict. Dit hergebruik vraagt echter meestal om aanpassingen: deze zijn uit te voeren met respect voor en bescherming van de historische waarde.

Waarom?

Het is evident dat deze strategie direct verbonden is met de kernkwaliteit **waardering van erfgoed en de karakteristieken van het landschap**, aangezien ze vrijwel overeenkomen. Daarnaast bepalen historische elementen en structuren in belangrijke mate de mee identiteit van een plek. Die draagt bij tot de **herkenbaarheid, leesbaarheid en visuele aantrekkelijkheid** (zie ook **Ruimtelijke eigenheid**). De manier waarop ze behouden blijven en tegelijk ook vaak moeten worden aangepast om een vitale rol te kunnen blijven spelen, verwijst dan weer naar het belang van **robuustheid en aanpasbaarheid**.

Links met andere ontwerpstrategieën

- Gemengd gebruik in de tijd
- Duurzame gebouwen
- Ruimtelijke eigenheid
- Groenblauwe netwerken

Waardering van erfgoed en de karakteristieken van het landschap

Herkenbaarheid, leesbaarheid en visuele aantrekkelijkheid van de omgeving

Robuustheid en aanpasbaarheid

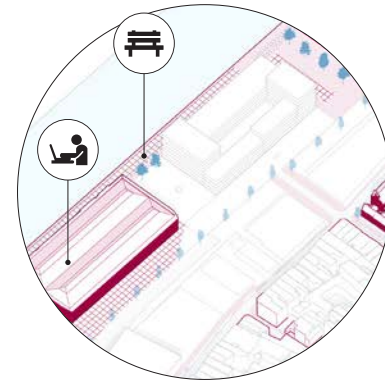
Deelstrategieën

1

Herwaardenen en versterken historische structuur

Historische patronen in het stratennetwerk of het stedelijk weefsel in ere herstellen door ze ruimtelijk en functioneel op te waarderen.

Bv: toegebouwde plekken ontpitten, kleine steegjes omvormen tot woonerf, stadsomwalling toegankelijk maken, ...

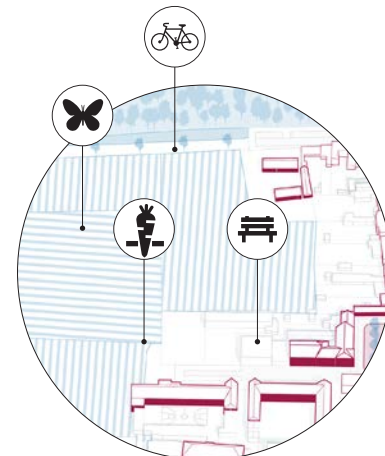
Kade- en haveninfrastructuur behouden en verder ontwikkelen als actieve verblijfsruimte die gelinkt blijft aan het industrieel verleden (type-omgeving stedelijke woonwijk)

2

Behouden en herstellen cultuurlandschap

Het (agrarisch) cultuurlandschap met zijn identiteitsverlenende elementen beschermen of herstellen, zowel ruimtelijk als ecologische en functioneel, en die beleefbaar maken vanuit het bebouwd gebied.

Bv: kleine landschapselementen zoals houtkanten beschermen of herstellen, aandacht voor kleinschalige perceelstructuur, hoogstamboomgaarden beschermen, netwerk van trage wegen, ...

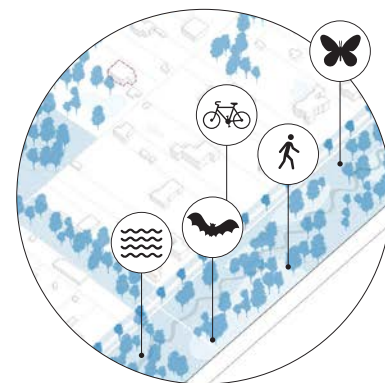
Agrarisch landschap beschermen en herstellen van kleinschalige perceelstructuur en kleine landschapselementen (type-omgeving laagdynamisch dorp)

3

Herstellen en opwaarderen van waterlopen

Waterlopen terug de ruimtelijke en functionele positie geven die ze verdienen, zodat ze opnieuw hun rol kunnen spelen als ruimtelijke dragers.

Bv: openmaken van overdekte waterlopen in bebouwd gebied, herstellen en toegankelijk maken van oevers, herstellen van natuurlijke meanders in het landschap, ...

Beek naturaliseren met natuurlijke meanders en uitbouwen tot aantrekkelijke en ecologisch waardevolle groene zone (type-omgeving woonpark en lint)

4

Bewaren en verder bouwen op identiteitsvolle architectuur

Gebouwen, bouwtypologieën of monumenten die bepalend zijn voor de identiteit van een gebied door hun kenmerkende lokale stijl of juist opvallende eigenheid, bewaren en opwaarderen, maar ook eigentijds (her)interpreteren bij nieuwe projecten.

Bv: landmarks beschermen en in de verf zetten, dorpsvriendelijk bouwen bij nieuwbouwprojecten, historische gebouwenensembles die eigen zijn voor een wijk beschermen

Typisch kleinschalige bebouwing in het dorpscentrum bewaren (type-omgeving laagdynamisch dorp)

5

Preserveren historische zichtassen

Betekenisvolle zichtassen in het gebouwd weefsel of in/naar de open ruimte, vrijhouden of herstellen.

Bv: zicht op betekenisvolle monumenten (kerk, stadhuis, stadspoort, ...), beschermen van bomenallee, panorama richting omliggend landschap

Historisch gegroeide zichten op erfgoedmonumenten vrijwaren en uitbouwen tot identiteitsvolle plekken in de stad (type-omgeving stadscentrum)

6

Stimuleren hergebruik erfgoed

Behoud door hergebruik: historische, waardevolle gebouwen in ere houden door ze een gepaste nieuwe functie te geven, indien nodig mits renovatie en verbouwing, maar wel zo dat respect voor het erfgoedkarakter (incl. identiteit van het gebouw) centraal staat.

Herbestemming van deels in onbruik geraakte kerkgebouwen zodat ze hun centrale rol in de maatschappij kunnen behouden (type-omgeving hoogdynamisch dorp)

Historische structuren en elementen in een stadscentrum

Vlaamse **stadscentra** zijn wereldwijd bekend om hun schat aan historisch erfgoed. Er is dan ook een lange traditie van erfgoedbeleid en herbestemming, met talloze geslaagde voorbeelden in grote en kleinere steden. De meeste stadscentra hebben ook hun historische structuur behouden, welke wel eens conflicteert met hedendaagse functionele gebruikseisen. In het verleden was dat vaak aanleiding om historische structuren zoals omwallingen en waterlopen af te breken of te overwelden en straten te verbreden. Recent wordt hier vaak op teruggekeerd en herstelt men zulke structuren terug in ere.

Het cultureel erfgoed is een van de belangrijkste aantrekkingskrachten van Vlaamse steden. Dat is zo bij de meeste centrumsteden, maar ook bij heel wat kleinere steden die het minder moeten hebben van hun uitgebreid handelsaanbod, maar kunnen pronken met goed bewaarde historische gebouwen, pleinen en straten. Het vormt een hele uitdaging om al deze historische elementen in er te te houden, te blijven herbestemmen en aan te passen aan moderne eisen. Vlaanderen heeft hier doorheen de jaren echter een heel beleid voor opgezet dat zich heeft weten te bewijzen als zowel duurzaam als succesvol. Historisch waardevolle gebouwen spelen een rol als musea en cultuurcentra, maar ook meer en meer als werkomgeving met een uniek karakter. Een van de meer recente speerpunten is de focus op de herbestemming van kerken, vaak complexe dossiers waar de aandacht begint te verschuiven van meer 'klassieke' herbestemmingen als cultuur- of ontmoetingscentra naar eerder commerciële functies: een woonzorgcentrum (Sint-Vincentius in Leuven), hotel (Martin's Patershof in Mechelen), restaurant (The Jane in Antwerpen) of misschien zelfs een supermarkt (nog niet gerealiseerd en niet zonder controverse: Sint-Annakerk in Gent).

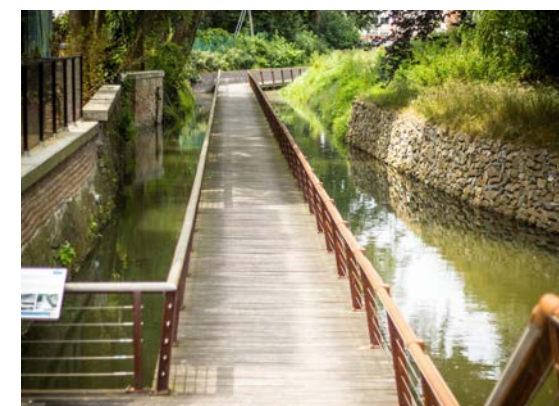
Een typisch Vlaams stadscentrum bestaat

uit grote, representatieve pleinen en daarrond straatjes en steegjes met kleinschalige bebouwing. De evolutie naar een meer functionele stedenbouw in de 20e eeuw heeft hier heel wat schade aangebracht: pleinen werden parkings, waterlopen werden overdekt, huizen afgebroken om straten te verbreden, steegjes en beluiken weggesaneerd wegens onhygiënisch en onaangepast aan moderne woonwensen. Recent zien we echter een revival van deze elementen, vanuit een besef dat functionaliteit geen voorrang mag hebben op historische eigenheid en dingen als verblijfs- en beeldkwaliteit. Dit leidt nu tot mooie projecten waarbij pleinen worden heraangelegd als plekken voor ontmoeting en sociale activiteiten. Waterlopen worden opnieuw geopend en de oevers heraangelegd als groene habitats en/of echte publieke plekken voor beleving en ontmoeting. Ook de kleine steegjes en beluiken zien een nieuwe populariteit, nu ze terug gebruikt worden als weleer: autovrije 'buitenkamers' voor alle bewoners om te zitten, te spelen, te babbelen.

Herwaardering van de Demer in Diest

De Demer loopt dwars door Diest, maar was doorheen de jaren verwaarloosd geraakt en op verschillende plaatsen ook ingebuisd. Samen met de VMM werd een ambitieus project opgezet om de hele Demer terug open te leggen en van de beleving van de rivier een speerpunt te maken van de publieke ruimte in Diest. Daarbij werd regelmatig teruggegrepen naar historische elementen, zoals bij de renovatie van de kaaimuur in het centrum, waar ook de historische paardentrap terug werd aangelegd als herinnering aan het vroegere havenkarakter van dit pleintje. Op andere plekken werd de rivier van vlonderpaadjes voorzien. Dit zorgt ervoor dat de Demer als belangrijkste historische structuur doorheen de stad, beleefbaar wordt. Bovendien ontstaan zo interessante doorsteken doorheen het weefsel.

[Meer info](#)

Herwaardering Demer Diest (Tractebel & VMM)-
foto's Discovering Belgium, Tractebel

Verdwenen stadsomwalling herbeleven in Leuven

Leuven maakt al verschillende decennia werk van de renovatie en het zicht- en beleefbaar maken van de restanten van haar middeleeuwse stadsomwalling. Op verschillende plekken is die omwalling echter verdwenen. Hier werd de locatie op een subtiele manier gemarkeerd in de bestrating. Het meest opvallende gebeurde dat ter hoogte van de historische stadspoorten, die uit functionele overwegingen allemaal zijn afgebroken. Hier wordt de historische locatie van elke poort gemarkeerd met een dubbele strook, waarin lichtelementen verwerkt zitten die de plek ook 's nachts markeren. De landschapsarchitecten van Flux die deze markeringen ontwierpen, creëerden op het recent heraangelegde Hooverplein in het centrum ook een grote speelfontein die volledig geïnspireerd is op de historische stadsplattegrond van Leuven. Het water loopt er volgens de verschillende armen van de Dijle en haar zijriviertjes, ook de omwalling krijgt een centrale plek in het ontwerp, dat dat van de markeringen in de stad weerspiegelt.

Markering historische stadspoorten Leuven (Flux
landscape architecture)- foto flux

Fontein met plattegrond Leuven (Flux landscape
architecture)- foto rots maatwerk

De 'centers' onder de spoorlijn in Borgerhout kregen een nieuwe bestemming als winkel- of atelierruimte en geven de beeldbepalende historische infrastructuur een nieuwe, toekomstgerichte rol in het stadsweefsel (NU Architectuuratelier) - Foto Johnny Umans

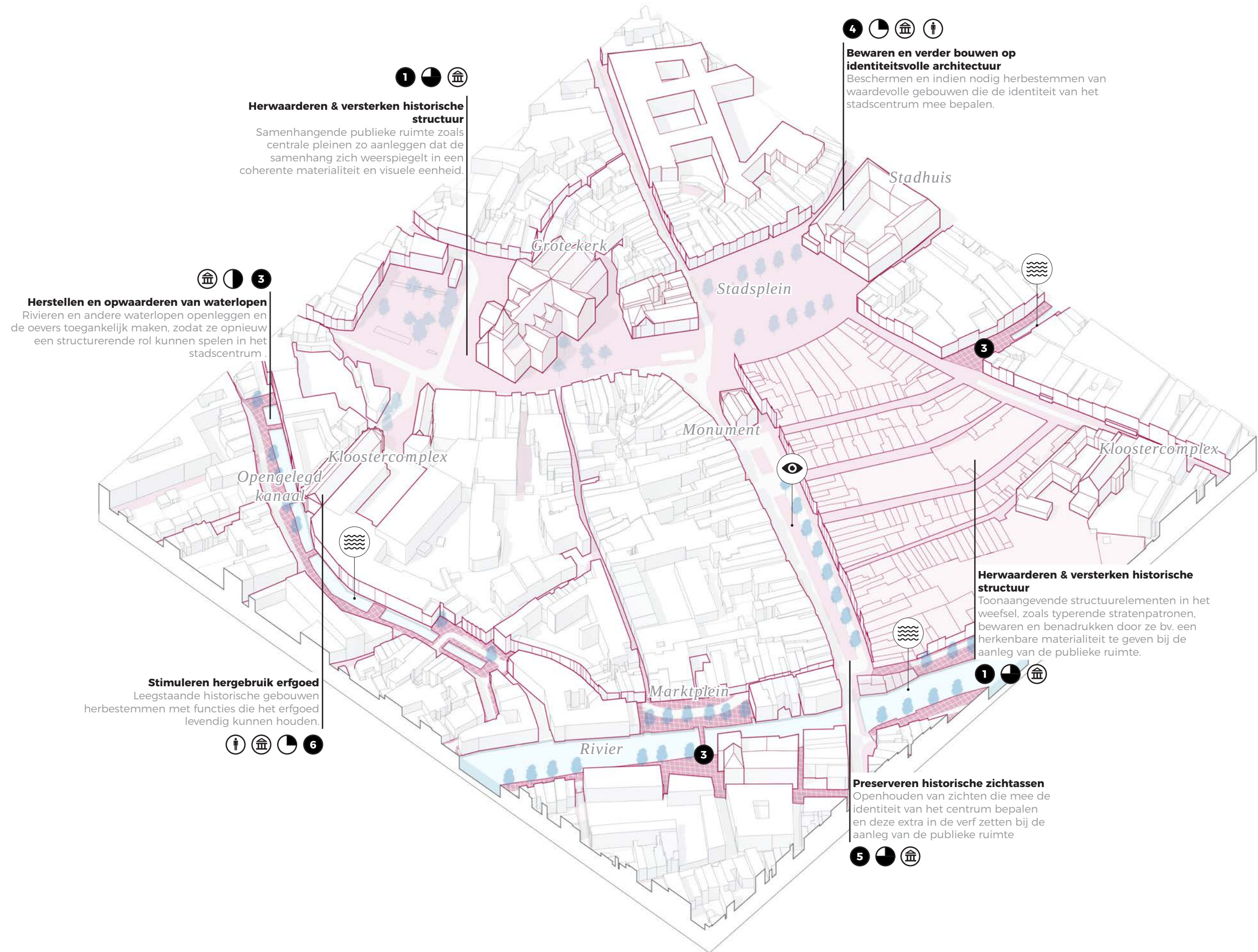
Diverse historische relictten en een nieuwbouw samengebracht in een harmonisch geheel in de Hospitalhof in Stuttgart (DE) (Lederer+Ragnarsdóttir+Oei) - Foto Ronald Halbe

Bij de heraanleg van het kerkplein in Wallenhorst (DE) werd het historische niveauverschil subtiel terug onder de aandacht gebracht door trappenpartijen (L+ Landschaftsarchitektur) - Foto L+

Het onderbenutte voorplein van de Stadsschouwburg in Brugge werd tijdelijk omgebouwd tot URB-EGG Café en creëerde zo niet alleen een mooie verblijfsruimte, maar gaf ook het historische gebouw terug een echte plek in de stad (Architectuuratelier Der-tien12) - Foto Jason Slabbynck - zie ook <https://dbpubliekeruimte.info/project/urbegg/>

Historische structuren en elementen in een goed uitgeruste dorpskern

Dorpskernen in Vlaanderen bevatten een veelheid aan historische structuren en elementen, die door recente evoluties vaak in onbruik of in de verdrukking zijn geraakt. Herstel en revaluatie is een belangrijke stap in de erkenning en waardering van deze elementen, maar de kleinschaligheid van de dorpskern, de ontwikkelingsdruk die er heerst en de kleinere investeringsmogelijkheden van de lokale overheid, maken dit complex. Inzetten op een aantal beeldbepalende ruimtes en gebouwen en samenwerking zoeken met de private markt is hierbij vaak een goede oplossing.

De goed uitgeruste dorpskern is een dynamische omgeving waar ondanks de eerder kleine schaal, heel wat ontwikkelingsdruk heerst. Typische gevolgen zijn verkeersdruk, verappartementisering en verlies van identiteit. In die context heeft er goed het moeilijk, zeker die gebouwen en historische elementen die niet strikt beschermd zijn.

Strategieën voor kernversterking zouden zich daarom sterker moeten focussen op die historische elementen. Dit vraagt aandacht voor beekvalleien en waterlopen doorheen de kern en herwaardering van deze historische groenblauwe structuren. Behoud van het kleinschalige weefsel in het dorpscentrum en concentreren van nieuwe ontwikkelingen op strategische plekken die nood hebben aan structuurversterking, in plaats van zuiver te focussen op de meest centrale locaties, leidt tot een meer evenwichtige dorpsontwikkeling. Uiteraard moet er dan wel oordeelkundig omgegaan worden met het kleinschalig weefsel in het centrum zodat ook dit een toekomst krijgt. Aanleg van publieke ruimte die elementen uit het verleden meeneemt, zoals historische tuinen en bomen of verwijzingen naar de historische identiteit van het dorp in de vormgeving van de bestrating of het meubilair, houdt herinneringen levendig en versterkt ook

de eigenheid van zo'n plek.

Speciale aandacht kan ook gaan naar de onbebouwde ruimte, die in dorpskernen vaak nog veelvuldig voorkomt. Ontwikkelingsdruk kan ervoor zorgen dat veel van deze ruimte bebouwd wordt, en dat kan voor een kwaliteitssprong zorgen. Maar soms is het ook een waardevolle keuze om onbenutte ruimte leeg te laten, de doorheen de tijd gegroeide vegetatie en kleine landschapselementen te integreren in een interessante groene structuur en zo ruimte te laten in het dorpsweefsel.

Voormalig stationsplein omgevormd tot spoorpark met verwijzingen naar het verleden

Nadat het station van Wachtebeke gesloten werd, bleef het stationsplein kaal en verwaarloosd achter. Intussen is de voormalige spoorberm omgevormd tot een fietssnelweg. Samen met de buurt werd nagedacht hoe ook het stationsplein kon worden heraangelegd. Er werd gekozen voor een groen en open karakter, waarin verschillende historische elementen werden behouden: zo is er een petanqueveld dat de oorspronkelijke perrons in herinnering brengt, verwijst de begroeiing deels naar pioniersvegetatie op spoorwegbermen en is ook het lineair karakter van het spoor dankzij de fietssnelweg en de organisatie van het parkje behouden gebleven. Ook het simpele feit dat het stationsplein als open ruimte kon worden behouden, draagt bij tot de historische continuïteit. Het buurtpark doet nu dienst als ontmoetingsplek voor omwonenden en als ruimte voor kleinschalige evenementen.

[Meer info](#)

Buurtpark voormalig stationsplein Wachtebeke (De Mol Nieuwe Landschapsarchitect) - foto's De Mol Nieuwe Landschapsarchitect

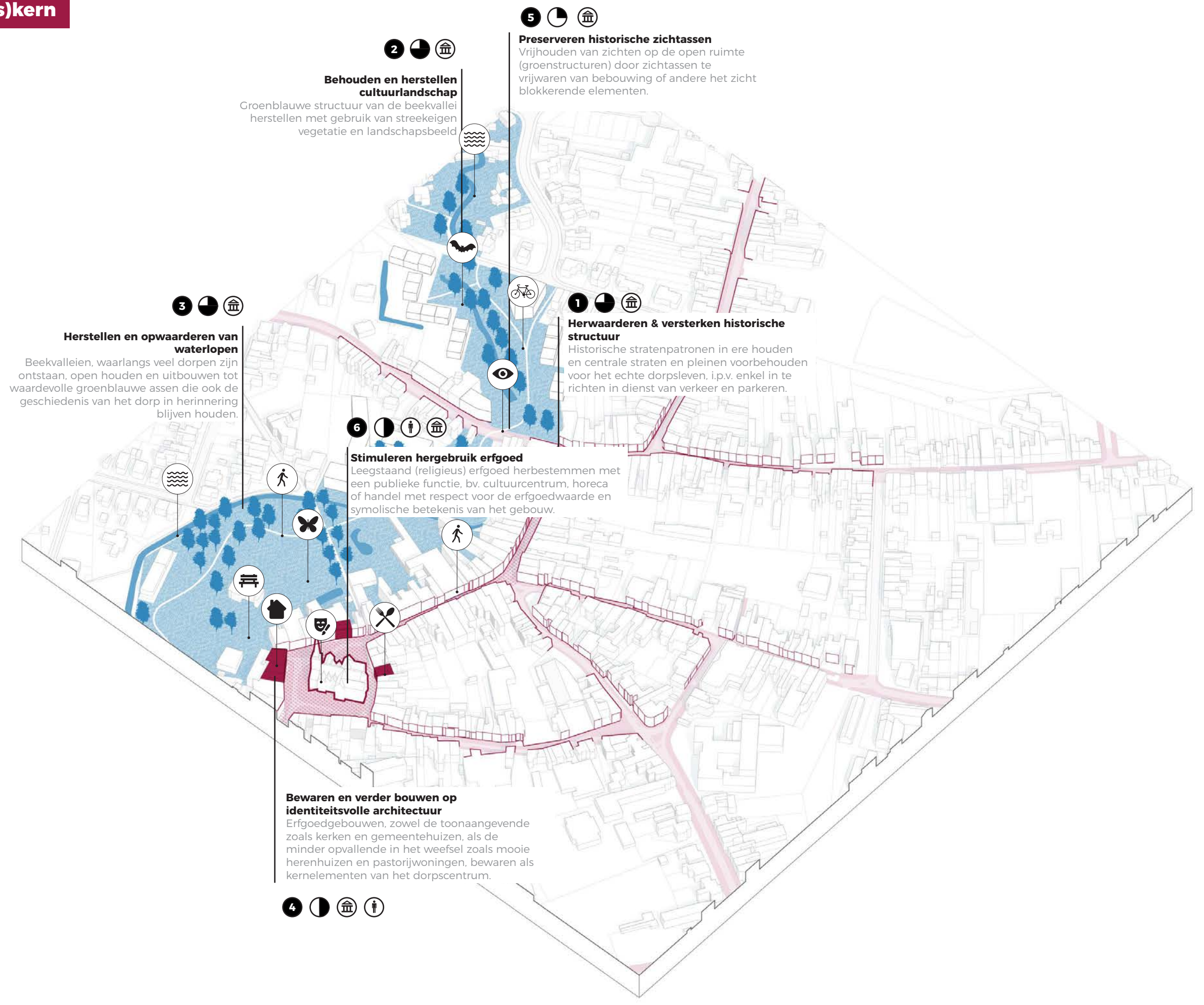
Grote Markt met historische structuren en motieven

Hoewel niet in een dorpsomgeving, bevat de heraanleg van de Grote Markt in Turnhout heel wat elementen die inspirerend zijn voor de vele kerkpleinen in Vlaamse dorpen. Een centrale rol in de heraanleg speelde de historische kerktuin. Het groene karakter werd behouden en ook de mooie omheining zoveel mogelijk geïntegreerd, maar de tuin zelf kreeg een modernere vormgeving en een opener karakter, met banken en voetpaden. In de aanleg van de markt zelf werden diverse verwijzingen geïntegreerd naar het speelkaartenverleden van Turnhout. In de betegeling van het plein zijn speelkaartfiguren verwerkt, aan de rand van het plein werd het typische motief op de achterkant van speelkaarten gebruikt als esthetisch element. Deze mozaiekveldjes duiden de verschillende historische steegjes aan rond de Grote Markt, en brengen zo de historische stedenbouwkundige structuur van het weefsel onder de aandacht.

[Meer info](#)

Grote Markt Turnhout (Landlab, Stramien & ARA) - foto's Landlab & Stad Turnhout

2

Behouden en herstellen cultuurlandschap
Groenblauwe structuur van de beekvallei herstellen met gebruik van streekeigen vegetatie en landschapsbeeld

5

Preserveren historische zichtassen
Vrijhouden van zichten op de open ruimte (groenstructuren) door zichtassen te vrijwaren van bebouwing of andere het zicht blokkerende elementen.

3

Herstellen en opwaarderen van waterlopen
Beekvalleien, waarlangs veel dorpen zijn ontstaan, open houden en uitbouwen tot waardevolle groenblauwe assen die ook de geschiedenis van het dorp in herinnering blijven houden.

1

Herwaarderen & versterken historische structuur
Historische stratenpatronen in ere houden en centrale straten en pleinen voorbehouden voor het echte dorpsleven, i.p.v. enkel in te richten in dienst van verkeer en parkeren.

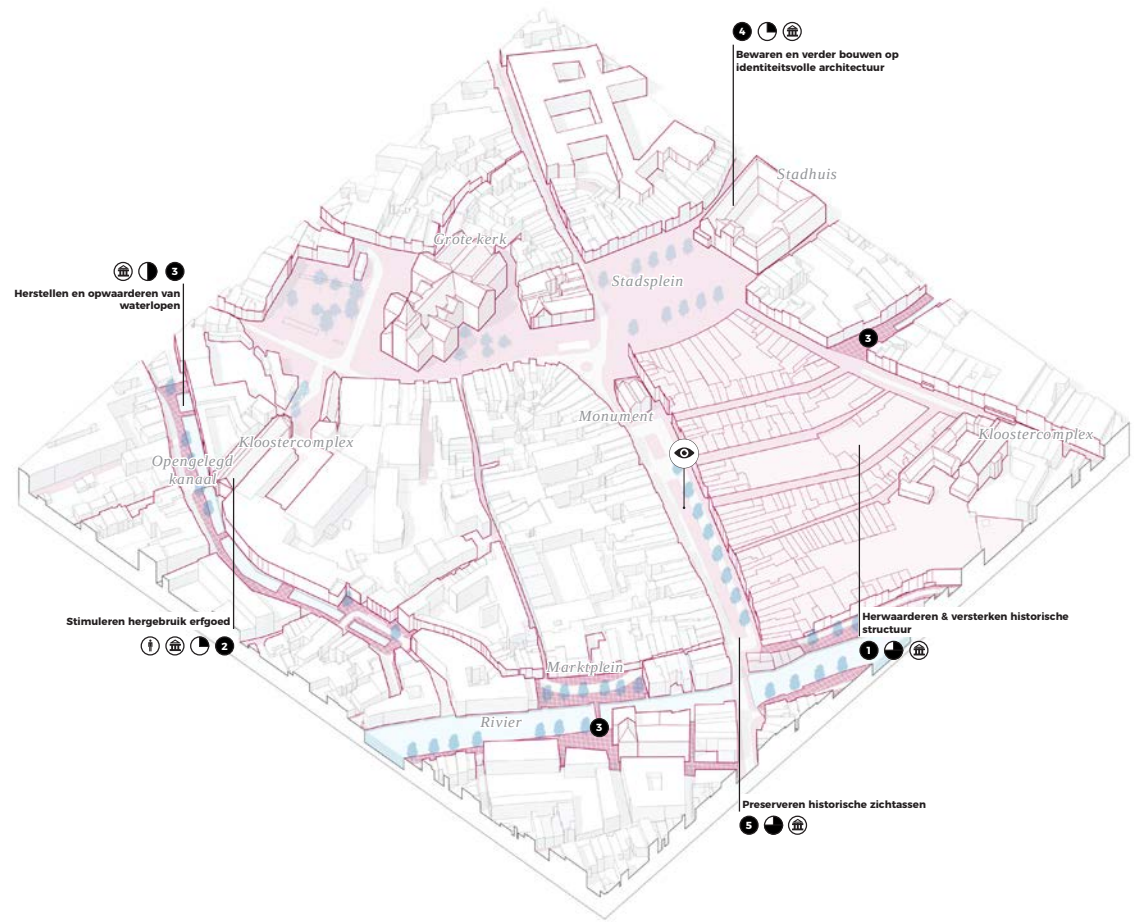
6

Stimuleren hergebruik erfgoed
Leegstaand (religieus) erfgoed herbestemmen met een publieke functie, bv. cultuurcentrum, horeca of handel met respect voor de erfgoedwaarde en symbolische betekenis van het gebouw.

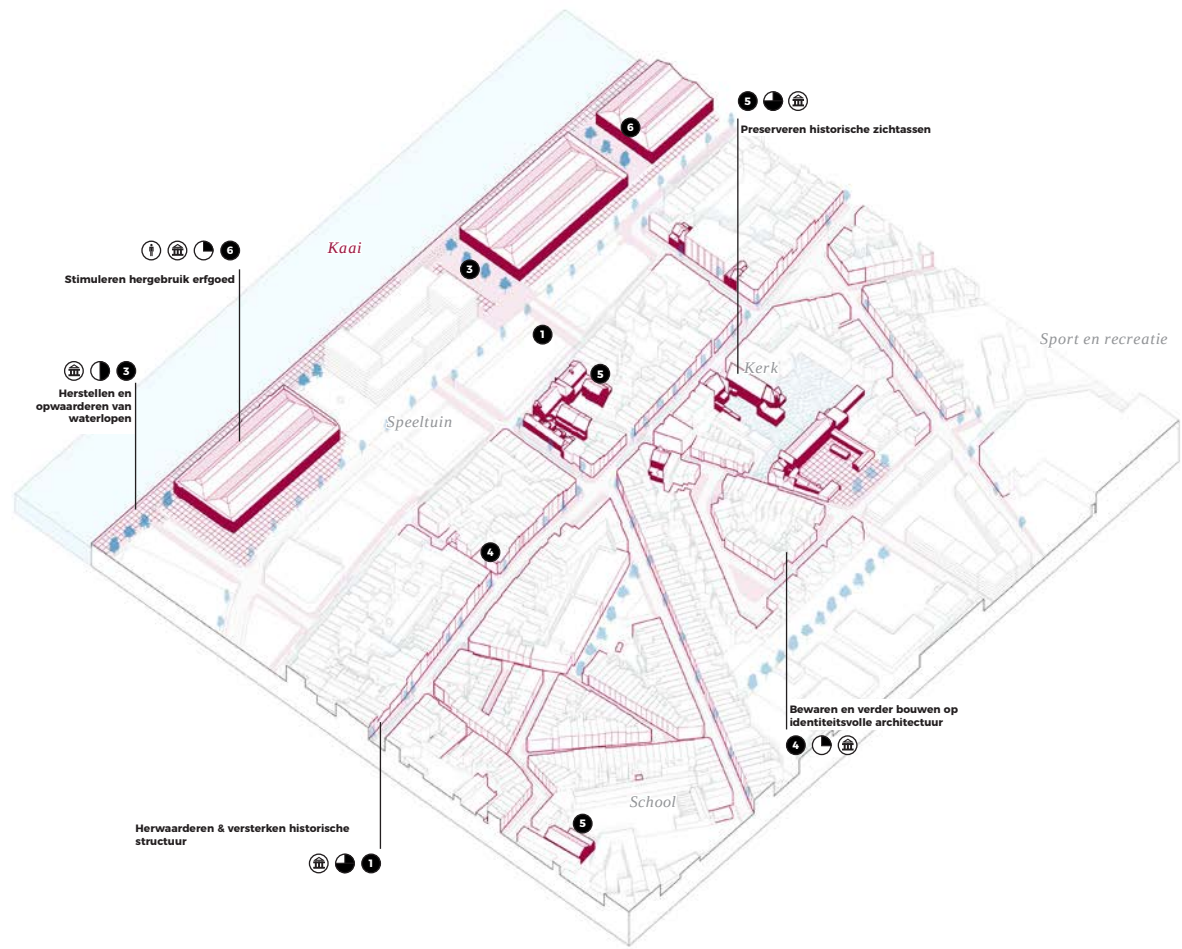
4

Bewaren en verder bouwen op identiteitsvolle architectuur
Erfgoedgebouwen, zowel de toonaangevende zoals kerken en gemeentehuizen, als de minder opvallende in het weefsel zoals mooie herenhuizen en pastorijswoningen, bewaren als kernelementen van het dorpscentrum.

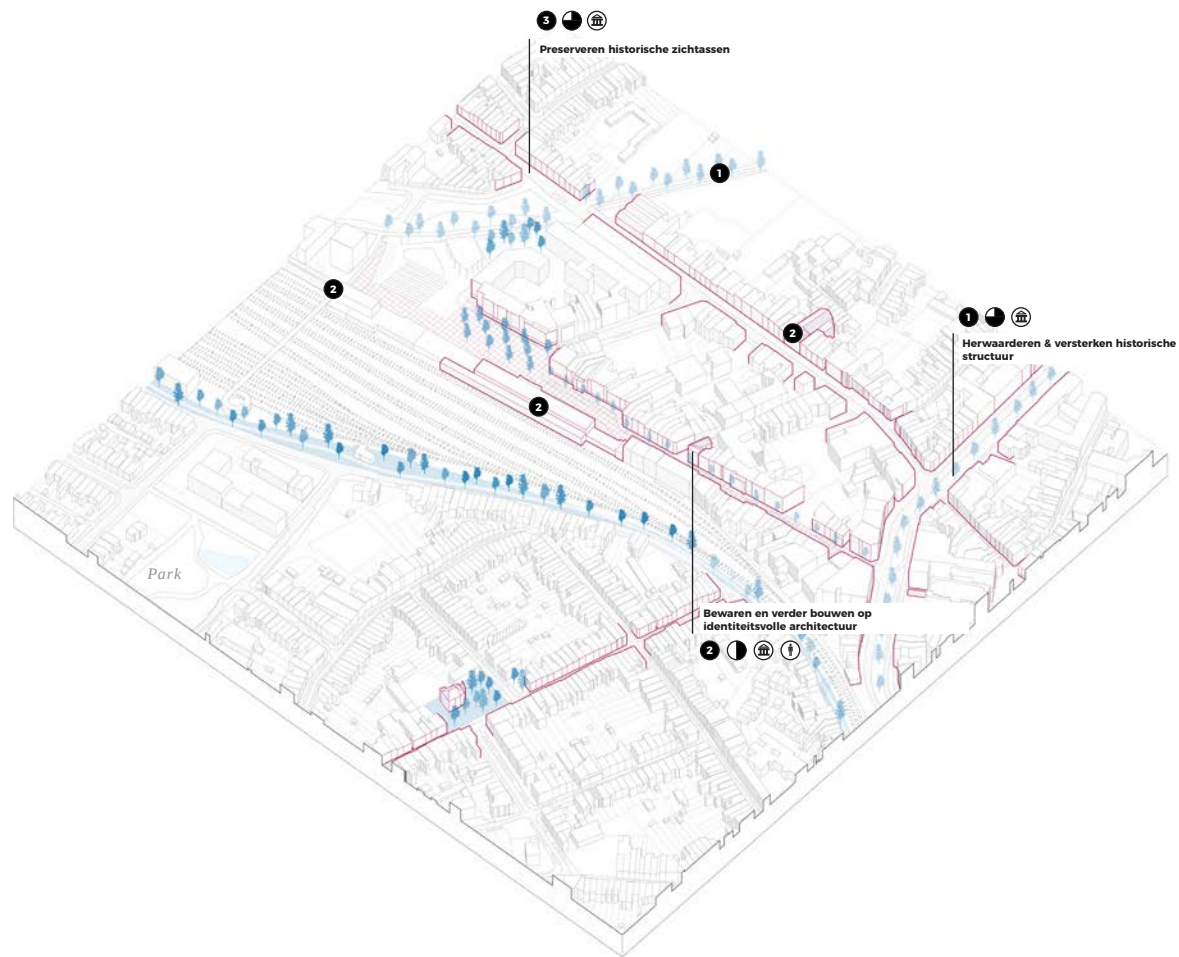
Stadscentrum

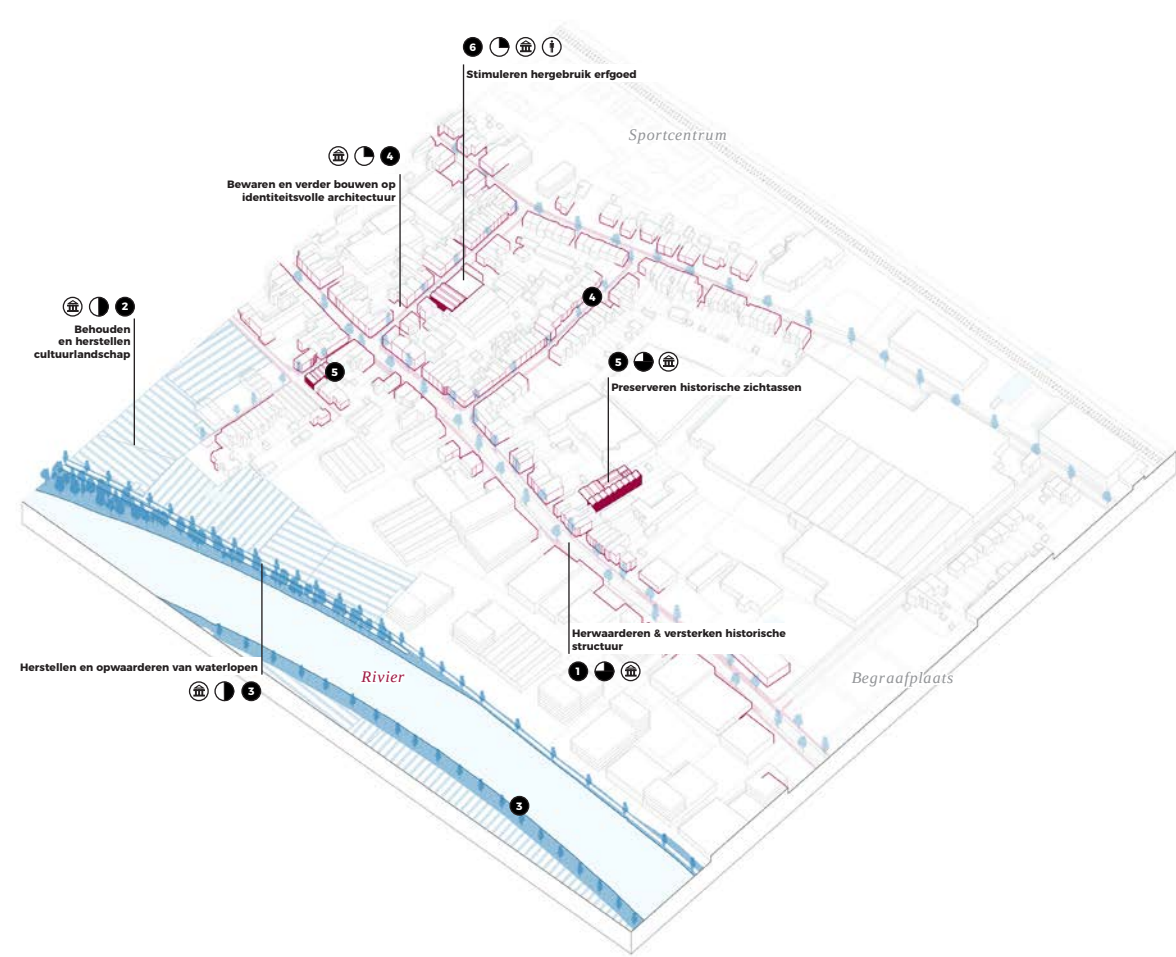
Stedelijke woonwijk

Stedelijke stationsomgeving

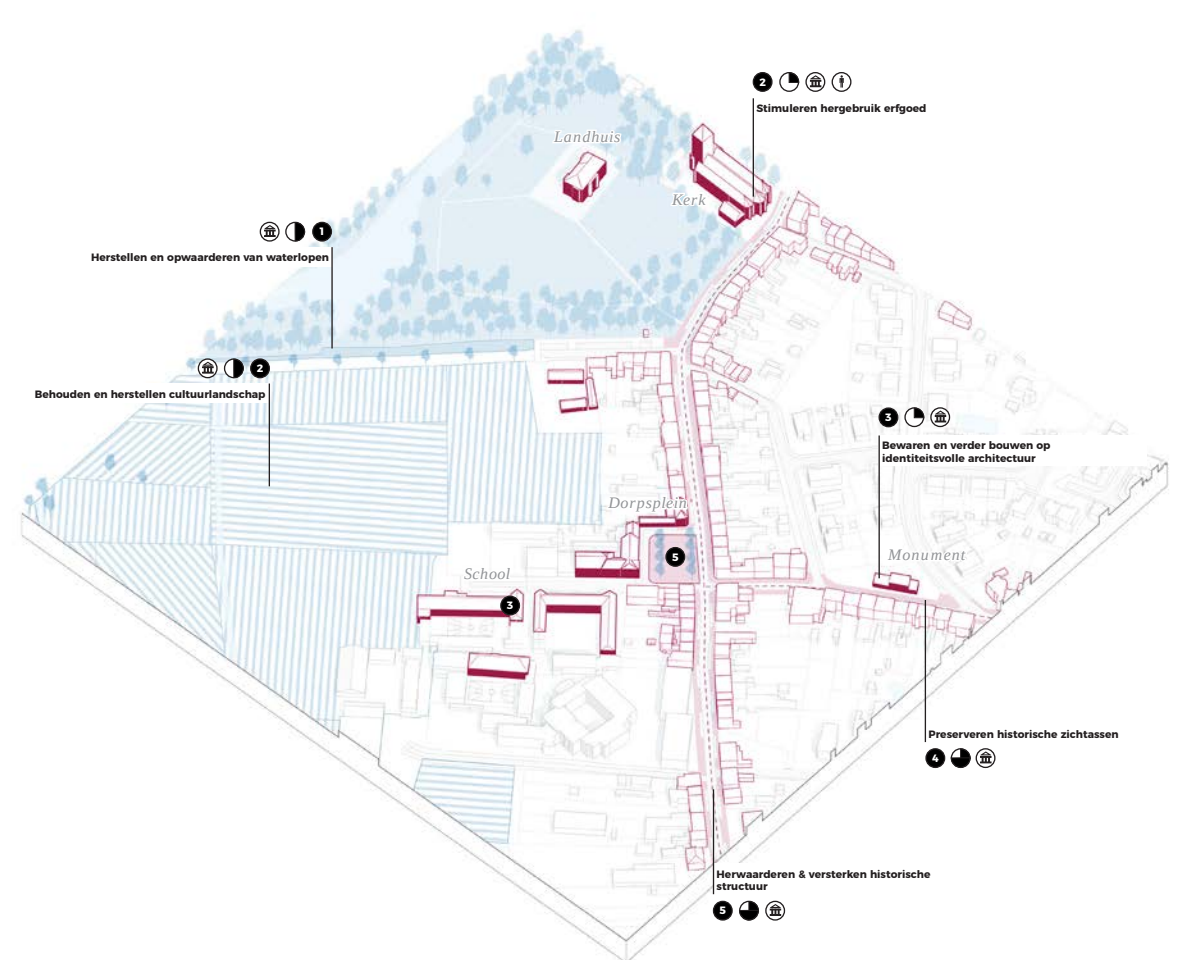
Werkomgeving in transitie

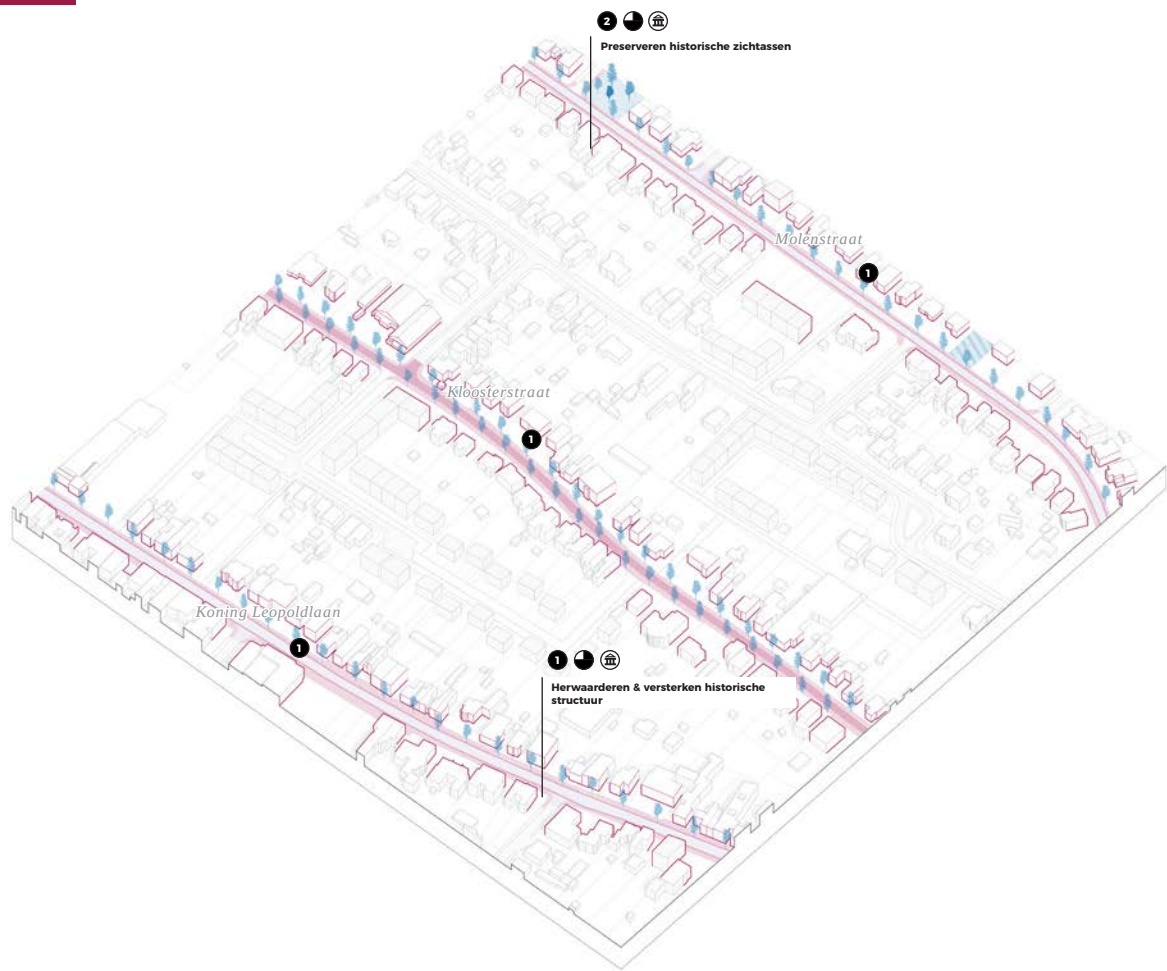
Goed uitgeruste (dorps)kern

Laag dynamische dorpskern

Verkaveling

Lint & woonpark

